

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. XIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A dies destina, quibus secedas à tuis rebus, minimoque te facias familiarem. Incipe cum paupertate habere commercium.

*Aude hospes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo.* —

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. quatum possessione tibi non interdico: sed efficere volo, ut illas intrepidè possideas. quod vno consequèris modo, si te etiam sine illis beatè victurum persuaseris tibi; si illas tamquam exituras semper adspexeris. Sed iam incipiamus epistolam complicare. Priùs, inquis, redde quod debes. ²¹ Delegabo tibi Epicurum. ab illo fiet numeratio. ²² Immodica ira gignit insaniam. Hoc quàm verum sit, necesse est scias, cum habueris ²³ & seruum, & inimicum. In omnes personas hic exardescit affectus: tam ex amore nascitur, quàm ex odio: non minùs inter serua, quàm inter lusus & iocos. Nec interest, ex quàm magnâ causâ nascatur, sed in qualem perueniat animum. Sic ignis non refert quàm magnus, sed quò incidat. nam etiam maximum solida non receperunt: rursus arida, & corripit facilia, scintillam quoque fouent vsque in incendium. Ita est, mi Lucili, ingentis iræ exitus, furor est: & idè ira vitanda est, non moderationis causâ, sed sanitatis.

EPIST. XIX.

OMITTENDAS aut abiciendas occupationes, & otium captandum: sed otium, non latebras. Monet ab aulâ, & splendore abire: quæ tumultus & fluctus suos habent. Clausula ab eodem magistro: Vide quibuscum mensâ communices.

EXSVLTO quotiens epistolas tuas accipio. implent enim me bonâ spe: iam non promittunt de te, sed spondent. Ita fac, oro atque obsecro: quid enim habeo melius, quod amicum rogem, quàm quod ¹ pro ipso rogaturus sum? si potes, subduc te istis occupationibus: si minùs, eripe. Satis multum temporis sparsimus, incipiamus in senectute ² vasa colligere. Numquid inuidiosum est? ³ in freto viximus, moriamur in portu. Neque ego suaferim tibi nomen ex otio petere, quod nec iactare debes, nec abscondere. Numquam enim vsque eò te abigam, generis humani ⁴ furore damnato: ut latebram tibi aliquam parari & obliuionem velim. id age, ut otium tuum non emineat, sed appareat. Deinde videbunt de isto, quibus integra sunt ⁵ & propria consilia: an velint vitam per obscurum transmittere. tibi liberum non est. In medium te protulit ingenij vigor, scriptorum elegantia, clarâ & nobiles amicitia. Tanta notitia te inuasit, ut si in extrema mergaris, ac penitus condaris, tamen priora te monstrabunt. tenebras habere non potes: sequetur pristina lucis multum, quocumque fugeris. Quietem potes vindicare, sine vilius odio, sine desiderio, aut morsu animi tui. Quid enim relinques, quod inuitus relictum à te possis cogitare? clientes? quorum nemo te ipsum sequitur, sed aliquid

21. DELEGABO TIBI EPICVRVM.] *Scripti ferè, Delegabo te ad Epicurum. Vtrius modo, ad Delegationem ad spectum, fori verbum: cum alium pro nobis debitorem, & vicarium, substituimus. Vide De Benef. vi. cap. v.*

22. IMMODICA IRA.] *Imò quidam è Sapien-
tibus iram dixerunt breuem insaniam. Vide De
Ira i. cap. i.*

23. ET SERVVM, ET INIMICVM.] *Suspecta
hac Muretus habet: non ego. Sententia sub Tiberio
aliquo, aut tyrannis, vera & prompta. Serui accusa-
bant, calumniabantur in occulto: & credebatur. Hoc
inquisitum, & legibus veritum, tamen illi admit-
tebant: cum iustitiam & magnâ indignatione eorum, qui-
bus eueniebat. Exempla in Tacito sunt: & hic appa-*

*ret, Lucilio idem euenisse, qui inimicum habuit, &
quidem seruum.*

EPIST. XIX. 1. PRO IPSO ROGATURVS.] *Deos scilicet, in eius bonum.*

2. VASA COLLIGERE.] *Quod milites discessu-
ri, & castra mutaturi, faciunt.*

3. IN FRETO.] *Cui nomen à seruore: quòd in
fretum, ait Varro, sæpe concurrat æstus, atque ef-
feruecat.*

4. FVRORE DAMNATO.] *Vi Timon ille Misfan-
thropus, & plures fecere.*

5. ET PROPRIA CONSILIA.] *Benè in meo, &
prima. qui nondum scilicet genus vitæ ingressi, qui-
bus omnia libera.*

6. DONEC

quid ex te. Amicos? olim amicitia petebatur: nunc præda. Mutabunt testamenta de- A
stituti senes? migrabit ad aliud limen saluator? non potest paruo res magna constare.
Æstima vtrum te relinquere, an aliquid ex tuis malis. Vtinam tibi quidem senescere
contigisset intra natalium tuorum modum, nec te in altum fortuna misisset! Tultit te
longè à conspectu vitæ salubris rapida felicitas, provincia & procuratio, & quidquid ab
istis promittitur: maiora deinde officia te excipient, & ex aliis alia. Quis exitus erit?
quid exspectas, ⁶ donec definas? habere, quod cupias? Numquam erit tempus. Qualem
dicimus esse seriem caularum, ex quibus necitur fatum, talem & cupiditatum: altera
ex fine alterius nascitur. In eam demissus es vitam, quæ numquam tibi miseriarum ter-
minum ac seruitutis ipsa factura sit. Subduc ceruicem iugo tritam. semel illam incidi,
quàm semper premi, satius est. Si te ad priuata retuleris, minora erunt omnia, sed affa-
tim implebunt: at nunc plurima & vndique ingesta non satiant. Vtrum autem maius,
ex inopiâ saturitatem, an in copiâ famem? Et auida felicitas est, & alienæ auiditati ex-
posita. Quamdiu tibi satis nihil fuerit, ⁷ ipse aliis non eris. Quomodo, inquis, exibo? B
vtcumque. Cogita quàm multa temerè pro pecuniâ, quàm multa laboriosè pro honore
tentaueris: aliquid & pro otio audendum est, aut in istâ solitudine procuratorum, &
deinde vrbanoꝝ officiorum, senescendum in tumultu, ac semper nouis fluctibus,
quos effugere nullâ modestiâ, nullâ vitæ quiete contingit. Quid enim ad rem pertinet,
an tu quiescere velis? fortuna tua non vult. Quid si illi etiam nunc permiseris crescere?
quantum ad successum accesserit, accedet ad metum. Volo tibi hoc loco referre dictum
Mecænatis. ⁸ vera in ipso eculeo docuit. *Ipsa enim altitudo? attonat summa.* Si quæris, in
quo libro dixerit, in eo qui Prometheus inscribitur. hoc voluit dicere, attonita habet
summa. Est ergo tanti vlla potentia, vt sit tibi ¹⁰ tam ebrius sermo? Ingeniosus vir ille
fuit, magnum exemplum Romanæ eloquentiæ daturus, nisi illum ¹¹ enervasset felici-
tas, imò castrasset. Hic te exitus manet, nisi iam contrahas vela, nisi (quod ille ¹² serò
voluit) terram leges. Poteram tecum & hac Mecænatis sententiâ parem facere rationem:
sed mouebis mihi controuersiam, si te noui, nec voles quod debeo, ¹³ in aspero & probo C
accipere. Vt se res habet, ab Epicuro versura facienda est. *Antè, inquit, circumspicien-
dum est, cum quibus edas & bibas, quàm quid edas & bibas. Nam ¹⁴ sine amico visceratio,
leonis ac lupi vita est.* Hoc non continget tibi, nisi secesseris: alioquin habebis conuiuas,
quos

6. DONEC DEFINAS? HABERE.] *Iuncta ma-
lim legi, definas habere, quod cupias? Ita plenus
opum honorumque sis, vt non habeas vltra quod
cupias.*

7. IPSE ALIIS NON ERIS.] *Non sufficies aliis.
tu petes, & à te alij asidue petent: quod semper in
istis potentibus.*

8. VERA IN IPSO ECULEO.] *Placeat quorum-
dam librorum scriptio: Mecænatis, vera in ipso e-
culeo elocuti. Quomodo autem in eculeo: id est, di-
gnitate & Aulâ, vbi asidua tormenta. Omnia potuit
apud Augustum: nihil ei defuit, præter hoc, quiescere
& securum esse.*

9. ATTONAT SUMMA.] *Percutit, & velut ro-
niru quatit. Ouidius:*

— Faunisque bicornes
Numine contactas attonuere suo.

10. TAM EBRIUS SERMO.] *Non hic nimis,
meo iudicio, sed & alibi Mecænatem huius culpe ar-
guit, & calamistrati vt sic dicam, sermonis. Vide
epist. CXIV.*

11. ENERVASSET FELICITAS.] *In epistolâ XCII.
Habuit (Mecænatis) grande & virile ingenium, nisi
ipse illud discinxisset.*

12. SERÒ VOLUIT.] *Cum in frigore apud
Augustum esset: cum vxor eius Terentia supra ip-
sum amata.*

13. IN ASPERO ET PROBO.] *Muretus sic edi-
dit, & interpretatur: Asperos nummos, recentes esse:
veteres enim longo vsu solere deteri. Vrbane ignur
dictum Mecænatis, quasi talem nummum esse ait:
quem tamen non sperat fore, vt Lucilius in solutum
accipiat, sed vetustiores poscat. Ego Hadriano Tur-
nebo, imò ante eum Erasmo, subscripserim legentibus:
Nec voles quod debeo, nisi in aspero & probo
accipere. Voles, inquit, probam asperamq; philoso-
phie aliquam sententiam, non mollem & fugientem
hanc Mecænatis. De aspero nummo multi dixerunt,
capiuntq; nouum, non detritum. Ego vel de veteri ma-
gis acceperim (ij enim probiores) sed in thesauris as-
seruato & integro, vel de puri candidiq; argenti num-
mo, & cui minima mixtura aris aut plumbi, exq; eo
decoloratio. Certè in Glossis prisitis, & in dextor dextor,
Asperum interpretatur: id est, Nummus albus.
Iterumque, Aspritudo, candor. Ita apud Nicetam,
ἀσπρῶν, est τὸ λευκώτερον: & hodieq; apud Tur-
cas, Aspri, nummuli ex argento.*

14. SINE AMICO VISCERATIO.] *Visceratio,
epulum cum carne. Vide epist. LXXIII. Damnat igitur
μνοφάρμακον, solitariam vitam & victum, quam
& Græci pro conuicio obiciebant. Alexis:*

Ἐπὶ τῆς νόστας μνοφάρμακον τοῖς ἰσχυροῖς:
Abi in malam rem soli-epulo, & effractarie.
Pulcherrimè autem ille, quisquis fuit, apud Romanos:
qui

Aquos ¹⁵ ex turbâ salutantium nomenclator digesserit. Errat autem qui ¹⁶ amicum in atrio quærit, in conuiuio probat. Nullum habet maius malum occupatus homo, & ¹⁷ bonis suis obsessus, quàm quòd amicos sibi putat, quibus ipse non est: quòd beneficia sua efficacia iudicat ad conciliandos amicos, cum quidam, quò plus debent, magis oderint. Leue as alienum debitorem facit; ¹⁸ graue inimicum. Quid ergo? Beneficia non parant amicitias? parant, si accepturos licuit eligere; ¹⁹ si collata, non sparsa sunt. Itaque dum incipis esse mentis tuæ, interim hoc consilio sapientum vtire, vt magis ad rem existimes pertinere, ²⁰ quis, quàm quid acceperit.

EPIST. XX.

PHILOSOPHIAM in factis, non verbis esse: itaque ad illa eundum. Et constanter eundum. nam Sapientia, est conuenientia, & tenor vnus voluntatum, ac vita. Paupertas etiam non timenda: & diuitia, si a sunt, non amandæ. Fratrum monitio, pauperem certis diebus agere, & imitari.

SI vales, & te dignum putas qui aliquando fias tuus, gaudeo. mea enim gloria erit, si te istinc vbi sine spe exeundi fluctuaris, extraxero. Illud autem, mi Lucili, te rogo atque hortor, vt philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectus capias, non oratione, nec scripto: sed animi firmitate, & cupiditatum deminutione. Verba rebus proba. Aliud propositum est declamantibus, & assensionem coronæ captantibus, aliud his qui iuuenum & otiosorum aures disputatione variâ aut volubili detinent. ¹ Facere docet philosophia, non dicere: & hoc exigit, vt ad legem suam quisque viuatur, ne orationi vita dissentiat, vt ipsa inter se vita vnus, sine actionum dissensionem, coloris sit. Maximum hoc est & officium sapientiæ, & indicium, vt verbis opera concordent, vt & ipse vbique par sibi idemque sit. Quis hoc præstabit? pauci, aliqui tamen. Est difficile hoc: nec dico sapientem semper vno iturum gradu, sed vnâ viâ. Obserua iraque, numquid vestis tua domusque dissentiant: numquid in te liberalis sis, in tuos sordidus: numquid cænes frugaliter, ædifices luxuriosè. Vnam semel ad quam viuas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Quidam se domi contrahunt, dilatant foris, & extendunt. Vitium est hæc diuersitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum. Etiamnum dicam vnde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorumque. Nemo proponit sibi quid velit, nec si proposuit, perseuerat in eo, sed transilit: nec tantum mutat, sed redit, & in ea quæ deseruit ac dam-

qui quo die solus cænasset, dixit, Βεβοηθήσεται, ποὴ δὲ δὲ ἀποκρίσεται. ἀπὸ τῆς δὲ ἐπιτοῦς κοινωτικῆς καὶ φιλοφροσύνης ἐπὶ τῆς ἐπιτοῦς ἀπὸ τοῦ δούλου: Edisse se, non cænasse. tamquam cæna communionem semper & oblectantem requirat familiaritatem. Hæc Plutarchus *Question. Coniugal.* VII. in præloquio. Et res ita est, optimèque Latinis conuiuium: isdemque cæna, quasi κοινή.

15. EX TURBA SALVTANTIUM.] Quibus cæna, officiorum velut merces. Apparet autem à Nomenclatore, qui obseruabat, electos & Vocatori indicatos vel officiosos maxime, vel quorum ordo iam esset.

16. AMICVM IN ATRIO.] Vbi salutationes. Adde pro sententiâ, De Benef. VI. cap. XXXIV.

17. BONIS SVIS OBSESSVS.] Quæ non habet, sed à quibus habetur, & velut cingitur clauditurque.

18. GRAVE INIMICVM.] Et idem in beneficiis, quæ vsque eò lata sunt, donec exsolui posse videantur, supra, odium pro gratiâ redditur. Tacitus alibi, & Seneca.

19. SI COLLATA.] Indicio donata. est quidam libri, collocata: bene etiam pro hoc sensu.

20. QVIS, QVAM QVID.] Non quantum, sed cui dones.

EPIST. XX. I. FACERE DOCEAT PHILOSOPHIA.] In totam hanc rem præclara Epictetus III. Dissert. cap. XXI. Sicut ij, inquit, qui à stomacho laborant, cibum statim ciuunt: sic qui præcepta nuda acceperunt, sermone effundunt. At concoque potius, in succum verte, & mutationem in mente factam ostende. Ecce faber, qui peritus artis est, non obambulat clamitans, Audite me differenter de re fabril: sed tacitus domum & tabernam conducit, instruit, & operibus ostendit se peritum. Tale tu fac. ede, bibe, vt decet: matrimonium contrahe, liberos gigne, rempublicam gere, conuicium tolera, ser patrem, fratrem, vicinum iniquum: & talia nobis ostende, vt verè te philosophum cognoscamus. Vide plura.